

Jul i kulturlandsbyen i Tommerup

Af Finn Brunse
Fotografer:
Jan I. Marcussen og Kjeld Smed

Vi må vel sige, at uanset enkelte kritiske synspunkter om Kulturlandsby 96/Hele verden til Tommerup, så blev dette initiativ og den lange række af arrangementer i tilknytning hertil, et af årets store begivenheder.

Mange var direkte involveret og aktive og endnu flere fik en god oplevelse som tilskuere til en eller flere af de mange aktiviteter, som bevidst fra arbejdsgruppernes side var fordelt i alle kommunens områder. Både som aftenarrangementer i bl.a. forsamlingshusene og aktiviteter for vore børn og ældre medborgere i formiddags- og eftermiddagstimerne.

Det første større arrangement, og dermed også den formelle begyndelse på kulturlandsbyen, var den 25. maj, hvor der afholdtes det store Multishow med deltagere fra gymnastikforeninger og folkedansere.

Dagen startede meget festligt og mindeværdigt ved at vi i byrådssalen modtog Verninge Folkedansere med deres gæster

fra Dokkum i Holland og Kvinnesdal i Norge. Alle iført de smukkeste dragter, som smykkede gadebilledet da alle i formation gik til markedspladsen ved Tommerup skole, efter at have rundet Tommerup-blomsten. Det var godt begyndt.

Der var mange gode oplevelser, ikke mindst Sct. Hans aften, som de mange gæster satte deres store præg på. Den store gallaaften i Tommeruphallerne, den internationale gudstjeneste i Brylle Kirke - ja der kunne fortsættes. Vi har hver især noget vi kan tænke tilbage på, når vi kommer til de lange vinteraftener.

Det er min opfattelse, at der på foreningsområdet, med udgangspunkt i Kulturlandsbyen/Hele verden til Tommerup, er sat noget i gang, som rækker ud over dette år. Der er skabt nogle kontakter, iværksat initiativer som formentlig vil blive tradition fremover.

Vi havde gæster fra 15 lande, det var hektisk for mange foreninger og de mange hjælpere, samt dem der skulle koordinere, og glæden er vel så meget større, når det hele så er vel overstået.

På vegne af den nedsatte styregruppe, vil

jeg gerne rette en tak til foreninger, handlende og virksomheder samt de mange, der i denne forbindelse - som i så mange andre - er med til at skabe aktivitet, samvær og inspiration både i Tommerup Kommune og ud over såvel kommunesom landegrænsen.

Jeg nævnte indledningsvis, at der har været enkelte kritiske synspunkter om Kulturlandsbyen. Det har især handlet om de midler, der har været brugt, de kunne være bedre anvendt på eksempelvis daginstitutioner, skole- og ældreområdet. Til det er der at sige, at der ikke direkte har været budgetlagt eller anvendt kommunale midler til kulturlandsbyen. Vi har bedraget praktisk på forskellig vis, fordi vi fandt ideen god og gerne ville bakke initiativet op for at fremme udviklingen i kommunen. Og når vi så er ved det, skal det gentages at de midler, der er anvendt på Tommerup-blomsten og belysningen på området, langt overvejende kommer fra lokale virksomheder og foreninger samt forskellige fonde. Og så ikke mere om det. Det er mig en glæde, at vi i Tommerup Kommune ofte ved fælles hjælp får taget initiativer, både for servi-

ceniveauet og synliggørelsen indadtil og udadtil, som hæver vore initiativer over laveste fællesnævner. Det synes jeg vi skal blive ved med.

Lad mig yderligere fremhæve gode eksempler som Aktivmessen i Tommeruphallerne, Triathlon, skulpturparken på Storskovve naturcamping, man Verningeinitiativet samt lokalkomiteer Verninge, som er meget som vil sætte deres men - der er godt i myndigheder og »spøget i ed.

Og det er ikke så enkelt. Mange danske kommuner i Tommerup, har haft med at få økonomien i forbindelse med 1990'erne hos os givet udslag skattestigning som samme har mange andre. Man vil tit, med udgangspunkt i husholdningsregnskabet at imødegå mindre indtægter. Enkelt og liget næring. Eller den er svaret på merudgift indkomst. Udvide på mere efterspørgsel, hedder det i virkeligheden. Sælge sin arbejdskraft som muligt, udvide arbejdstidens samlede arbejdstid, og hvis det rigtigt kniber, lån og brug af formuen som hedder det i de enkelte. Hvad kalder man så det? Herne, i de offentlige institutioner, blandt andre, medarbejdere og

På den ene side hedder det, at vi må finde noget ved omorganisering og rationaliseringer, og hvis det er gjort, er det mindre service og færre velfærdsydelser, der overvejes.

Et andet udgangspunkt er skatte- og takststigninger.

Velfærden og omfordelingen er - igen - til debat, både i stat, amter og kommuner, og af flere gode årsager.

Vi skal have revurderet flere dele af velfærdsfundamentet, samtidig med at vi tuelle opgaver. Vi skal re os overvejelser om, jivne situation er den overfor sig, sine og hvad er det fælles n velfærd, den tryghed tning, som indgår i det d skatter og omforde- r og vigtig debat, som nere ind i her. Men dog il Tommerups budget- vedtagelse for 1997. ied de øvrige kommu- lemmer, brugerbesty- id og institutionsledere æringspunktet mellem og den fornuftige pris, es gennem skatter og

e fleste bekendt, at der l områder og at skatten a borgerundersøgelsen, om nævnte skærings- e. Det er dog min over- , at sådan som spunktet nu var, har vi i 1997 et godt grund- for både hver enkelt for Tommerup ommune.

Og i det håb vil jeg ønske alle en god Jul og et rigtigt godt Nytår.

Det var i Betlehem, det begyndte...

Af sognepræst Svend Faarvang

Gennem det sidste halve års tid har der - som bekendt - ikke været holdt gudstjenester eller kirkelige handlinger i Tommerup Kirke.

Umiddelbart efter pinse tog håndværkerne nemlig fat på at give kirken den helt store overhaling indendøre. Det gamle murværk er blevet efterset og istandsat, og de nyreparerede vægge er så blevet forsynet med fem nye lag kalk, der gerne skulle kunne bevare væggene smukke i adskillige år fremover.

Desuden er kirkebænkene og meget af det øvrige inventar blevet malet - i »nye« farver, som forhåbentlig falder i de flestes smag! - lysekronerne er blevet efterset og pudset op, teleslyngeanlægget er blevet udskiftet, der er kommet nye hynder på bænkene, nummertavlerne har fået nyt udseende, salmebogshylderne er flyttet ud i våbenhuset, og flere andre store og mindre forandringer er ligeledes blevet udført.

Og sidst, men ikke mindst: På et nyt pulpitur (loft) i kirkens vestligste hvælving finder man nu et helt nyt orgel. Her har orgelbyggeriet leveret et prægtigt instrument med 10 stemmer, afpasset i klang og tone netop til Tommerup kirke, og bygget med henblik på - i mange år frem - at kunne anvendes i forskellige situationer: Til præ- og postludier ved gudstjenesten begyndelse og slutning, til koncerter og - ikke mindst - til at understøtte menighedens salmesang ved kirkelige handlinger og gudstjenester.

Det har været spændende at være med til denne kirkeistandsættelse, og det har været dejligt at mærke den omhu og dygtighed, der har kendetegnet både håndværkere, orgelbyggere, arkitekter og menighedsrådsmedlemmer: Alle har virkelig ønsket at gøre deres bedste for at Tommerup kirke også i de kommende år kan være et sted, hvor mennesker holder af at samles for at takke Gud - i lyst og nød.

Jeg synes ikke, at man kan have med sådan en restaurering at gøre uden at komme til at tænke på de generationer før os, som rejste kirken, og som siden udvidede den og holdt den så smukt vedlige, at den altså står der endnu den dag i dag, vel cirka 800 år efter at grundstenen blev lagt.

Man må dybt respektere den store indsats, som mange før os har ydet, for at vi i 1996 stadig kan have et smukt kirkerum at samles i. Vi kan nok have svært ved at sætte os ind i, hvilken kraftanstrengelse, det må have været, da man byggede de

første kirker i Danmark. Men Martin A. Hansen har givet en fin og dramatisk beskrivelse af det i sin historie »Bygmesteren kommer« i »Orm og Tyr«. Her fortæller han bl.a.:

»Kirkebygningen er festens år i det sogn eller den landsby. Endnu menneskealdre efter snakker man om, at det var så og så længe før eller efter, at stenmesteren var der. Det var sagntiden, da den énøjede mester brølte over stenene, og han sad der ved nælterne dagene igennem med støv i øjet og grublede over, om koret skulle være to tommer længere. Og nu ser de da kirkehuset ligge herligt der. Det spiller i samme farver som havets fugle, for granitstenene har også megen slægtskab

Jo, »kirken, den er et gammelt hus - står om end tårnene falde«. For det budskab, som både dengang og nu er så vigtigt at få forkyndt, at man bygger og vedligeholder kirkebygningene så godt, man formår, det budskab om fred og glæde for hele folket skal høres - netop af hele folket!

Og det var i Betlehem, det begyndte. Ved Jesu fødsel, som vi nu igen skal fejre her til jul, lød netop det store »glædens budskab«:

»Julen har bragt velsignet bud, nu glædes gamle og unge...

... Glæden er jordens gæst i dag med himmelkongen den lille...

... Himmerigs konge blandt os bor, han juleglæden os bringer...«

med både hav og luft. Strengt, rent og stort løfter huset med sit blytag sig op over de lave gårde, hvis vægge dengang var lerklinede og derfor var dækket af halm helt op under de dybe tagskæg. Husene, der var uden vinduer, og stod og krummede ryg under de skæve trækroner og med hele dynger af nælder og bynker og rådnende halm om sig, lignede store uldne dyr, og op over dem ragede nu det vidunderlige hus, som folkene i det sogn med så store møje og glæde havde skabt«.

Jo, der er meget at glæde sig over og være taknemlig over ved juletid. For fra Betlehem er julebudet også nået til Tommerup og vil i denne jul forhåbentligt fra den nyrestaurerede kirke nå ud til mange med budskabet om fred for både i går og i morgen:

»Favn kun trøstig, hvad Gud har givet, løft dit hoved, og tak for livet!«

Glædelig jul!

En beretning om Tommerup væveri

Af Kurt Reindal og Arne Eriksen

Magasin du Nord i København, der ejede væveriet Vessel og Fett, søgte en specialist i drejervævning. Otto Albin Reindel, der netop havde fået udmærkelse og gulddiplom på tekstilskolen i Gera, blev antaget som forretter fra 1905. Familien flyttede til København; den ældste søn, Edmund Otto Reindel født i 1891, fortsatte sin skolegang, kom i lære på tekstilfabrik og gik på aftenskole i bogholderi. Edmund Reindel (E.R.), der aftjente sin værnepligt i Tyskland 1911-1913, tog til Brasilien i 1914, men kom til Danmark igen i 1920 med brasiliansk statsborgerskab. For at gøre sig håb om at blive dansk statsborger, måtte E.R. igen til Tyskland, for at blive tysk statsborger. Dette var ikke nok - for at få opholdstilladelse i Danmark måtte man kunne dokumentere, at man havde fast arbejde, også selv om forældre og søskende boede i København

og E.R. beherskede det danske sprog. Samme år antog Fa. Block Andreasen Kbh. E.R. som forretter (reparatør af væve).

E.R. blev gift med Etty Kyhn fra Hellerup den 1.4 1926. Desværre gik Fa. Block Andreasen fallit 8 dage før brylluppet. Gennem nogle familiemedlemmer hørte E.R. om hørfabrikken i Tommerup, og blev ansat på hørfabrikken den 1. januar 1927 som driftsleder. Efter nogen tid fik E.R. til opgave at oprette et væveri med smalle og brede væve, damaskovenmaskiner og mønstre.

Væveriet kom igang, og E.R. søgte om dansk indfødsret mange gange, men fik afslag, for på det tidspunkt skulle man have arbejdet i Danmark uden afbrydelse i 18 år; endelig i 1932 fik familien Edmund Reindel, der nu var blevet til 4, en søn Kurt født i 1928, og en datter Ann født i 1930, besked om at Edmund Reindel havde fået dansk indfødsret.

E.R. købte hus i 1930 i Tommerup By, af tømrer Årslev, der hvor Dampa ligger i dag. E.R. der havde lagt penge ud for maskinerne til væveriet, fik, da hørfabrikken i Tommerup blev omdannet til aktieselskab, sit tilgodehavende i aktier og blev derfor ufrivillig den næststørste aktionær i H.T.

Forholdet mellem gårdejer Johannes Bay og E.R. blev efterhånden noget anstrengt. Resultatet blev, at E.R. fik udbetalt 12.000 kroner for aktierne. Han startede nu for anden gang et væveri, men denne gang egen virksomhed i Gl. Tommerup under navnet »Tommerup væveri«. I hønsehuset blev installeret 2 smalle væve, viskestykker og håndklæder i hør blev hurtigt solgt til forretninger, der sloes om varen - så de også blev i stand til at sælge hørvarer, hørfabrikken i Tommerup solgte kun til private og havde egne udsalgssteder, såsom Raarup i Odense. Hønsehuset blev hurtigt for småt, for der

kom stadig nye væve til, så i 1934 blev grunden til den første vævehal lagt. I 1942-45 blev endnu 2 haller taget i brug, der blev bygget motorhus, så Tommerup væveri selv kunne lave el til lys og varme og motorerne på maskinerne. Tommerup væveri skulle være godt rustet til de forhåbentligt mange ordrer, der ville komme, når krigen engang var slut.

I 1937 blev Tommerup væveri omdannet til aktieselskab med E.R. som hovedaktionær, øvrige aktionærer var højesterets-sagfører Mogens Møller og fru Etty Reindel. I årene der nu kom, indsatte hør-fabrikken mange artikler i dagbladene, om at hørvarer kun kunne købes direkte på fabrikken og ikke hos I.G. Jacobsen og Arthur Hansen Odense. Det kom der selvfølgelig retssager ud af, den sidste gik til højesteret angående retten til at bruge navnet Tommerup - og ligesom de andre sager, tabte hørfabrikken i Tommerup også denne sag. Højesteret konkluderede at Tommerup væveri lå i Tommerup by med matrikelnumre Tommerup by og sogn medens hørfabrikken i Tommerup lå i Tommerup Station med matrikelnumre Broholm, Tallerup og Baagegaard. Ydermere var Tommerup væveri registreret, det var Hørfabrikken i Tommerup ikke endnu. Gårdejer Johannes Bay døde kort efter pludselig i København, og sønnen Frederik der var søofficer, blev kaldt hjem for at overtage ledelsen. Frederik Bay og E.R. fik talt sammen, og nu begyndte et godt samarbejde mellem de to firmaer.

Efter at have kæmpet forgæves mod billige varer fra udlandet i nogle år var en regnefejl på 4000 kroner, udført af en statsautoriseret revisor, nok til at

Tommerup væveri måtte træde i likvidation i året 1956. På det tidspunkt havde Tommerup væveri 32 væve og beskæftigede 60 medarbejdere.

Reklametegner Knud Hansen, en god ven af familien Reindel, der har tegnet de fleste af Tommerup væveri's mønstre, med indvævet T.V. i hjørnerne, gjorde et kæmpe arbejde for at få gang i hjulene igen. Ved kunders og gode venners hjælp gennem aktietegning, blev der skaffet midler til køb af maskiner og restgarn. Også Kolding hørfabrik og hørfabrikken i Tommerup, der leverede alt skud- og kædegarn til væveriet, hjalp på den måde, at man kunne hente de sække garn man havde brug for, i stedet for som tidligere, at man skulle aftage hele farve- eller blegepartier. Vissenbjerg kommune var også en stor hjælp, Koelbjerg skole blev erhvervet på meget fine betingelser. Bygningen blev omdannet til væveri, under navnet A/S Tommerup væveri,

Tekstilvæveriet, Koelbjerghus, postadresse Vissenbjerg, baneadresse Bred, telefon Skalbjergh, bank Årup bank. Alle disse stednavne måtte der redegøres for, hos vore kunder, når de blev besøgt af den rejsende.

10 væve blev gjort køreklare en efter en og i takt hermed, blev tidligere medarbejdere genantaget.

E.R. var direktør og prop. Harald Petersen, Kamgaard, formand for bestyrelsen, der bestod af tegner Knud Hansen, højesterets-sagfører Mogens Møller, manufakturhandler Knud Møller og værkerfører Kurt Reindel.

E.R. var direktør 1956-1961, Kurt Reindel var direktør 1962-1969. I 1960 stoppede hørfabrikken i Tommerup produktionen, efter forgæves at have kæmpet mod folketingets lovgivning angående toldfri færdigvarer fra udlandet. Færdigvarer indførtes som halvfabrikata og manglede kun kalandring.

Inden hørfabrikken i Tommerup helt ophørte, nåede T.V. at købe to væve til damaskdug og serv, samtidig reddes 10 damask mønstrekort, der ellers skulle være brugt som underlag for sukkersække, navnemaskiner samt kort.

For E.R. var det en mærkelig oplevelse, at gense 4 damaskmønstre og en stor dugevæv samt 2 damaskmaskiner han selv i sin tid, som driftsleder i 1927 havde indkøbt til hørfabrikken i Tommerup.

Der er som sagt ikke noget der er galt, uden det er godt for noget. Tommerup væveri blev i 1965 reduceret fra 32 væve til 10, så derfor kunne Tommerup væveri overleve 1960, troede vi da, men nu kom andre besværligheder, sidst i 1960 stoppede Kolding hørfabrik, så de garner vi ellers kunne aftage i poser af gangen, skulle nu fra udlandet aftages i hele farve eller blegepartier og garnet blev først afsendt, når pengene var indsat på en bankkonto. Det var vel til at leve med, hvis så garnet havde været i den ønskede kvalitet m.h.t. farve- og blegning. Trods dygtige medarbejdere kunne vi ikke også imødegå den skuffelse, at firmaet der efterbehandlede vores varer, havde nok i sig selv, og ikke ville eller kunne efterbehandle for andre i det nye år 1970.

Bestyrelsen for A/S Tommerup væveri, firmaet havde fået sit gamle navn igen i 1963, vedtog på en ekstraordinær generalforsamling, en langsom afvikling, varelageret blev solgt op mod Julen 1969. Alt blev solgt, alle fik deres tilgodehavender, og bygningerne overtog formanden prop. Harald Petersen.

Nu stod hele væveriet stille i 25 år, 2 brede væve havde måtte lade livet, for at blive til drivhus.

En dag i 1990 blev Kurt Reindel inviteret til Hjemstavngården i Gummerup, hvor Inger Smedegaard fortalte om hørforarbejdning i gamle dage. Efter foredraget ønskede Inger Smedegaard forbindelser til folk, der havde lidt kendskab til hør, og

Kurt Reindel oplyste ved den lejlighed, at han var den eneste der var født på hørfabrikken i Tommerup, hvis det kunne bruges til noget. Der gik næsten et år inden vi på Koelbjerghus fik besøg af Inger Smedegaard, som selvfølgelig skulle se drivhuset, men da hun hørte, at det var lavet af dele fra væve, ville hun gerne se resten. Vi gik ind i privaten, ud i gangen og åbnede døren til væveriet, vi så nu direkte ind på jacquardovenmaskinerne og 3 meter nede vævene. Inger Smedegaard fik straks den ide, at væveriet skulle bevares, og det i Tommerup St., på det museum på Lilleskov Teglværk, der var startet den 10. oktober 1985.

Det blev desværre ikke til noget, selvom A/S Tommerup væveri nu også repræsenterer varer fra hørfabrikken i Tommerup. Inger Smedegaard, der havde forbindelse til museumsdirektør Ellen Dalsgaard må have talt om plads til væveriet, for skovridder Holck tilbød at tale med grev Ranszau, Krengerup. Resultatet blev, at en kvieløsdriftstald blev synet og godkendt som egnet til et arbejdende hørvævmuseum.

Den 7. januar 1993 blev Lilleskov Teglværk rammen om den stiftende generalforsamling. Der var stort fremmøde, interessen var stor og navnet blev »Hør-museet på Krengerup«.

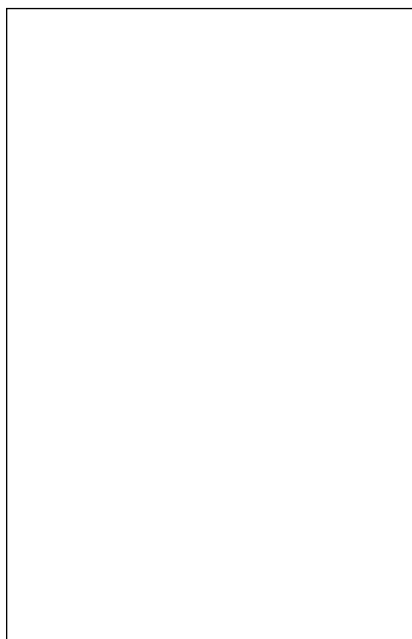
Det var Tordenskjolds Soldater, der gjorde et enormt stykke arbejde, for at få museet op at stå, men det lykkedes. Lørdag den 9. juli 1994, blev hørvævmuseet åbnet for første gang.

3 maskiner er for så vidt køreklare, men desværre har harnisken, det er de tråde, der går fra ovenmaskinen og ned til lidserne i væven, ikke haft godt af at hænge stille i 25 år, så vi er ved at lave en ny harnisk, først til servietvæven og senere dugevæven, så hvis der findes tekstilfolk, der gerne vil genopfriske deres kunnen, eller bare høre lyden af vævene igen, så er stedet Hørvævmuseet på Krengerup.

Vi arbejder med maskinerne mandag og onsdag fra klokken 8-12, og begynder dagen med kaffe og rundstykker.

Koelbjerghus

»Sorrige og glæde de vandre til hobe«

Af Lise Brun,

Solen sank i et luerødt skær ned bag de skovklædte bakker i vest. Marie, der havde trukket sin stol helt hen til det lave vindue for at udnytte det sidste dagslys, rettede sig op fra sytøjet og kiggede ud. Først kunne hun ingenting se, for selv det sidste dagskær sved i hendes anstrengte øjne, så de løb i vand. Med en lille vredladden bevægelse tørrede hun hen over dem med bagsiden af hånden. Nu blev hun nødt til at tænde et lys, hvis hun da skulle få arbejdet færdigt til tiden. Og det skulle det være, det havde hun så bestemt lovet fru. Denne havde så til gengæld givet løfte om, at Marie skulle få både ekstra betaling og nogle gode stykker kød i sin kurv, fordi bestillingen blev afgivet så sent.

Det var nu også kommet noget overraskende, at den unge frøken skulle giftes. Det var ikke mere end et år siden, at frøken Elsebeth for første gang fik lov at være med til bords når de voksne holdt fest. Den vinter kom hun også for første gang med til København, da hele familien drog ind for at deltage i hovedstadens selskabelighed.

Marie vidste god besked om det, for frøken Elsebeth havde besøgt hende kort tid før de skulle rejse. Hendes søde ungpigeansigt havde lyst af forventningens glæde og hun fortalte ivrigt om alle de ting hun skulle opleve. »Vi skal i teatret«, havde hun sagt, »ind til den rigtige kongelige scene, og vi skal til baller hos alle de fine, ja vi skal selv holde bal, fordi jeg nu

er gammel nok til at blive præsenteret i selskabslivet«. Marie smilede ad den unge piges muntre pludren og Elsebeth fortsatte: »Og tænk dig, Marie! I gaderne kører der jernbanetog! Nogle store vogne, hvor der kan sidde rigtigt mange ad gangen. De bliver trukket af heste og hjulene kører i nogle skinner, som man har lagt ned i gaden. Derfor hedder de hestesporvogne. - Hvor ville jeg gerne prøve at køre med sådan en, men det giver Mama mig nok ikke lov til. Hun vil sikkert sige, at det var ikke rigtigt passende for en ung pige af min stand«. Marie mente, at det kunne Mama have ret i. Det var ikke rigtigt passende for en ung godsejerdatter at mænge sig med gemene folk. »Hvor er du gammeldags, Marie«, erklærede Elsebeth, »men jeg holder af dig alligevel! Det er bare så kedsommeligt, at man hele tiden skal tænke på, hvad der er standsmæssigt. Nåh, jeg skal nu nok finde udvej for at få det morsomt alligevel!«

Det troede Marie gerne, for frøken Elsebeth havde et muntert sind, som fik hende til at se positivt på livets hændelser. Når hun kom på besøg, blev Marie let til mode og hverdagens mange bekymringer syntes lettere at bære. Denne gang var Elsebeths ærinde at bringe Marie det linned, som skulle repareres, efter herregården havde haft vindvask. Det var en helt pæn bunke, som indpakket i et gammelt hørlagen lå i jumben, som frøkenen selv havde kørt hen til Maries lille hus.

Mens de to kvinder hjalp ad om at få bylten båret indenfor, fortalte frøkenen videre om de mange ting, som hun skulle

opleve i hovedstaden. »Og jeg skal med Mama i butikker,« sagde hun, »og jeg skal have nye kjoler efter sidste mode, for Mama siger, at det er vigtigt, at man er præsentabel, når man vil begå sig i de kredse. - Jeg tror nu nok, at Mama snarere har i tankerne, at jeg skal finde mig en passende ægtemand. Derfor skal jeg stufferes ud som en »rigtig dame«! Elsebeth stak næsen i sky og satte en så hoven mine op, at Marie kom til at le, men hun tog sig hurtigt i det og sagde alvorligt: »Ja, frøkenen er da i den giftefærdige alder nu, så det var vel ingen skade til, om hun kunne finde sig en pæn ung herre, der kunne blive hendes livsledsager. Herude på landet er der jo ikke så mange af frøkenens vilkår og stand, der kunne komme på tale, men inde i staden...«! Elsebeth afbrød hende leende: »Er der nok af balkavalere at vælge imellem. Jeg vil danse med dem på ballerne, ja; men Marie må tro mig, jeg vil ikke giftes endnu og i hvert fald ikke kun, fordi en herre er dygtig på dansegulvet. Jeg er dog kun atten, så det haster vel ikke så meget«.

Marie svarede ikke straks, men bød frøken Elsebeth til at sidde og drikke en kop kaffe. Den unge pige kom til sæde i husfaderens stol for enden af bordet. Derfra kunne hun holde øje med sit lille køretøj og passe, at hesten ikke rev sig løs fra rækværket, som hun havde bundet den til. Marie fandt et par fine kopper frem og skænkede kaffen op. Så hentede hun inde fra den bagerste stue et glas med det fine jordbærsyltetøj, som hun havde lavet først

på sommeren. Hun øste en portion op i en pæn, lille skål og stillede den hen ved frøkenen sammen med et glas vand med en teske i.

Elsebeth lod sig det smage og roste syltetøj og efter endnu en snak brød hun op. Forinden havde hun dog lovet Marie, at hun ville komme på besøg igen, så snart hun kom hjem fra opholdet i København. Marie fulgte hende til dørs og ønskede hende smilende en god tur.

Ak, ja! Dengang kunne hun endnu smile. Marie rettede sig op med et ryk og var lidt skamfuld over, at hun sådan havde ladet sig fortabe i glade minder. Hvordan var det nu digteren sagde? »Sorrige og glæde de vandre til hobe«. Det måtte hun sande. Nå, det hjalp jo ikke, at hun stod her og ynkede sig. Nu måtte Anker og Julie, hendes to yngste, snart komme hjem, så det var tid at tænke på at få stillet mad på bordet. De var sikkert sultne efter den lange dag. Især kunne den syvårige Anker, der var lidt spinkel og klejn i det, nok trænge til noget at spise. Her i oktober, hvor børnene skulle i skole hver dag, måtte de meget tidligt op og i den mørke morgen afsted for at nå rettidigt frem.

Skolen lå et godt stykke vej borte, så når skoletiden var slut, var det også næsten mørkt, før de nåede hjem igen. Når de så havde fået deres aftensmad, havde de deres små daglige pligter at passe. Grisen skulle have sit foder og hønsene stænges inde, at ræven ikke skulle tage dem. Derefter var der tit lektier, der skulle ordnes til næste skoledag. Det sidste var Anker ikke så begejstret for og det var godt, at Julie var så flink til at hjælpe ham tilrette. Julie var bare ti år, men en fornuftig og flittig pige, og Marie skønnede på, at hendes børn fik en solid skolegang. - Endnu engang sank hun hen i sine minder.

Den mulighed havde hun ikke selv haft som barn, og det, hun havde lært af boglig viden, var snarere sket på trods af, end på grund af hendes deltagelse i skolens undervisning. Mange muligheder havde hendes husbond dengang betalt for at kunne holde hende hjemme ved arbejdet på hans gård. Sådan gik det ofte for de børn der, som hun selv, blev fæstet ud til bønderne. For mangan en daglejerfamilie med mange børn betød meget, at børnene kunne bidrage til familiens ophold ved at tjene deres egen kost.

Det havde krævet en god del stædighed og et stort videbegær fra hendes side at få lært at læse og skrive og regne bare nogenlunde godt. Hun havde især med lyst kastet sig over alt, hvad hun kunne opdrive af læsestof lige fra den gamle Bibel, som i hendes hjem stod på hylden over vinduet og til de forkrøllede modeblade, som senere hendes herskab på herregården havde kasseret og sendt ned til køkkenet, for at de kunne bruges til optænding i komfuret eller den store gruekedel. Husjomfruen havde ganske vist skældt hende ud, da hun så Marie tage bladene til sig. Det var jo herskabets ejen-

dom, hun forgreb sig på, syntes hun. Derefter måtte Marie i lang tid snige sig til at få fat i bladene så tidligt om morgenen, at husjomfruen endnu ikke var kommet ned. Der skete dog en brat vending i hendes holdning, da Marie ved juletid forærede hende et lommeørklæde med et fint broderi, som hun havde fundet mønsteret til i et af de kasserede blade. Alle havde beundret det sirligt og fint udførte håndarbejde. Selv Fruen havde fået at vide derom og havde kaldt Marie for sig for at høre, hvorledes hun havde fået kendskab til den slags syning. Marie havde stået, synligt forlegen med blikket mod gulvet i den fine morgenstue og tilstået sit »tyveri«. Fruen var slet ikke blevet vred. Tværtimod! Med venlig stemme havde hun spurgt Marie ud om, hvad hun ellers kunne sy? Kunne hun bøde tøj, kunne hun sy en bluse efter, som hun havde set i sådant et blad? - Det mente Marie nok, at hun kunne, hvis hun fik øvelse nok.

Fruen fortalte da, at den faste syjomfru på godset havde fået dårligt syn på grund af sin alder, så det kneb hende at se de fine sting, særligt i mørkt tøj. Ville det ikke være noget for Marie at træde til som hendes hjælper og - hvis hendes arbejde var tilfredsstillende - siden som den gamles afløser? Marie stod som himmelfalden! Tænk, om hun ikke længere skulle tage alt det usleste arbejde i køkkenet. Ikke mere stå med hænderne i iskoldt vand, når der skulle ordnes urter eller skylles tøj på vaskedagene. Ikke ligge på knæ og skrubbe køkkengulvets klinker med brun sæbe! I stedet skulle hun sidde - ja sidde - og arbejde i en lille hyggelig stue sammen med gamle Frida! Rødmen af glæde og taknemmelighed havde hun lovet Fruen at gøre sit aller-bedste for at vise sig denne lyksalighed værdig.

Det blev en dejlig tid. Frida og hun kom godt ud af det med hinanden og Frida lærte hende mange små finesser ved arbejdet. Dertil kom, at Frida var en god fortæller og holdt af at synge, så selv om arbejdsdagene kunne blive lange, fordi Fridas syn blev stadigt dårligere, var Marie godt tilfreds. Det blev efterhånden hende, der lavede arbejdet og Frida, der gjorde dagene festlige med sine mange historier og lystige sange. Det var også Frida, der sørgede for, at Marie kom med i de lystigheder, som pigerne og karlene havde for i deres sparsomme fritimer. »Du skal ikke sidde her og visne sammen med mig gamle gimpe«, sagde hun, »du kan nok fortjene at være sammen med de andre unge og fornøje dig med en svingom«.

Sådan gik det til, at hun gjorde bekendtskab med Knud. Han var blevet fæstet som karl ved gården, og der stod en gny af livsmød omkring ham. Han talte lidt sært, syntes de andre, men han kom jo også fra de jyske hedeegne, så det kunne vel ikke være anderledes. De drillede ham lidt med det, men det prellede af mod hans glade latter. Så holdt de op med det,

for dels var han mand for at gøre et godt stykke arbejde, dels havde de en lille angst for, hvad han vel kunne finde på at gøre dem, hvis de blev for grove imod ham. Hans udseende var jo heller ikke, som de fleste forventede det af en dansk bondekarl. Der blev hvisket i krogene om, at han nok var af taterslægt og at der var derfor, han var så mørk i løden og med sort hår. Nogen skvatmikkel var han da heller ikke af figur, næh, han var nok et halvt hoved højere end de andre karlfolk og dertil rank af holdning. Han var ikke den, der ydmygt dukkede hovedet for ikke at skille sig ud fra andre.

Dette store mandfolk kunne nok svinge pigerne i dansen, men snart stod det klart for alle, at han med flid søgte Maries selskab, når der var komsammen, og lige så tydeligt var det, at Marie ikke forsøgte at undgå ham. Helt op hos herskabet rygtedes det, og det blev da ordnet sådan, at de blev viet og fik stillet et lille daglejerhus på godsets grund til rådighed. Knud fik løfte om stadigt arbejde og Marie aftalte med Fruen, at hun skulle fortsætte med at sy derhjemme. De to glade og flittige mennesker fik hurtigt sat deres præg på det lille lavloftede hus, så det blev en net og hyggelig bolig for dem og de tre børn, som de med tiden fik. Først Villy, som nu var tolv år, og siden Julie og Anker. Drengene lignede deres far, ja selv om Anker altså var lidt klejn i det, mens Julie med sit lyse hår og sin spinkle bygning tog efter moderen.

Knud var virkelig af taterslægt, men han talte ikke gerne om det. Marie vidste, at Knuds far havde ernæret sig som kulsvier, men »aldrig som rakker!« sagde Knud meget bestemt. Livet på heden var dog blevet opgivet, da opdyrkningen af den tog fart, og Marie kunne forstå, at Knud og hans søskende tidligt havde været fæstet ud til bønder som vogterdreng og gåsepiger. Hun vidste ikke bestemt, hvor mange børn der var, for Knud talte kun om en af dem, en lidt yngre broder, som hed Edmund. »Der sidder et godt hoved på ham«, sagde han tit, »han skal nok drive det til noget mere end en anden een! Han er snild til at finde på og stædig til at føre sine ideer ud i virkeligheden«. For tiden var Edmund i soldatertjeneste som livvagt ved kongens slot, så Marie kunne nok forstå, at han måtte være lige så granvoksen som sin store broder, for kongens livvagter skulle jo være høje og flotte at se på.

Ved juletid sidste år var Edmund så kommet i besøg hos dem, og Marie blev næsten overvældet ved synet af ham. Så høj havde hun nu ikke forestillet sig, at han var. Hun blev også en smule ræd ved ham, for hans kønne ansigtstræk lå i alvorlig, næsten strenge folder. Og da hun hilste ham velkommen, følte hun sig lidt skræmt, for han stirrede på hende med et alvorligt, undersøgende blik, da han tog hendes hånd. Også børnene trak sig tilbage i et hjørne af køkkenet, da de havde vekslet håndtryk med den fremmede

mand. Det varede dog ikke længe, før de atter nærmede sig bordet, hvor de voksne sad, for Edmund havde åbnet for den store randsel, han havde med og trak op ad den et underligt stavær. »Her skal du se, bror Knud«, sagde han, »dette er en petroleumslampe og den skal du og Marie have. Du skrev jo til mig, at Marie ofte sad oppe og syede til langt ud på aftenen, kan du huske det? - Så syntes jeg, at hun skulle have noget bedre lys, end de tællelys I plejer at bruge«. Marie så undrende på den messingblanke tingest med glasrør og kæde, mens Knud lyttede ivrigt efter broderens forklaring om, hvordan lampen virkede. »Og nu vil vi tænde den her i jeres hyggelige køkken«, fortsatte Edmund, »jeg skal bare lige have den fyldt op med petroleum. Henter du mig lige en fidibus fra komfuret Villy?« »Uha, da, brast det ud af Marie«, vil du da få os alle til at eksplodere?« Knud lagde beroligende sin hånd over hendes: »Vær ikke bange, Marie«. Edmund ved nok, hvad

vinter, for mælkekusken skulle bruge en dreng, der kunne løbe stærkt, når han er inde i Odense og sælge mælk. I alle de fine huse skal jeg løbe ind til køkkendøren og få mælkespanden og have at vide, hvor mange pletter mælk de skal have, og så henter jeg det ude ved vognen og bringer det ind. Sommetider får jeg en drikkeskilling oven i købet«.

Edmund så anderkendende på knægten: »Ja, det er jo noget andet, end da en anden én blev sendt ud at tjene!« »Hvordan var det da?« spurgte Julie nysgerrigt, »fortæl onkel!« Onklen smålo og strøg hende over håret: »Det er ellers ikke nogen særlig lystig historie, men lad gå. - Jeg var lige fyldt seks år, da jeg første gang blev fæstet ud som vogterdreng. Jeg skulle passe sytten køer, drive dem ud på heden hver morgen og finde et sted, hvor der var noget græs at æde for dem, og om aftenen skulle jeg drive dem hjem igen. Men jeg var jo en lille en og køerne var store, syntes jeg, så der var nok at gøre med at

Når vi havde pillet vores kartofler, stak vi kniven i en og dyppede den i fadets indhold. Men konen var nærig, så hvis kartoffelen var for stor til een mundfuld, skulle vi skære den over, før vi dyppede, for hvis vi bare bed af den og så dyppede igen, hang der for meget dyppe ved og det undte hun os ikke. Den sommer blev jeg sjældent mæt, men jeg fik da et par nye træsko og mine forældre havde så ikke haft udgift af mig. - Så I skal skønne på, at I får jeres gode daglige kost!«

»Og nu skal I skønne på, at I har en god seng at sove i«, sagde Knud, »nu skal vi voksne have det lidt for os selv«. Uden mukkeri fulgte børnene Marie, efter at de havde sagt pænt godnat. Da hun havde set til, at de var kommet vel i seng og havde sagt deres aftenbøn, vendte hun tilbage til de to brødre i køkkenet. Mens hun fyldte vand i kedlen for at brygge dem en tår kaffe, hørte hun dem tale om, hvordan de havde det i det daglige. Edmund var nok blevet udlært som smedsvend, kunne hun forstå, og nu var det hans agt at drage til hovedstaden og finde arbejde der. Han sagde, at der lå fremtiden for ham. Han havde vældig mod på at beskæftige sig med de mange nye tekniske ting, som fandtes i byen og mente ikke at det ville blive svært for ham at skaffe sig et godt udkomme. Knud mente, at det nok kunne passe, men spurgte Edmund, om han da ikke havde tænkt sig, at han skulle have sig en kone og børn. Til det lo Edmund og svarede, at det kunne vente. Nu havde han jo med egne øjne set, at hans bror havde fået det godt og fået sig en god og brav kone, så måske kunne han tænke sig at følge hans eksempel på det punkt. Problemet var jo bare, at det ikke var så ligetil at finde sådan en kone. I spøg sagde Knud, at hvis det kom en ulykke til ham, kunne broderen jo få Marie som arvegods. Det lo de begge meget af, men Marie blev forarget og sagde, at den slags ting skulle man ikke spøge med. - Næste morgen drog Edmund af, men lovede at skrive til dem, når han havde fundet en bolig inde i København.

Han holdt sit løfte og allerede midt i januar fik de brev om, at han havde fået godt arbejde og en god lejlighed på Frederiksberg, men det blev Marie, som kom til at skrive tilbage til ham allerede i februar.

Hver aften efter Edmunds besøg havde Knud tændt petroleumslampen, når han kom hjem fra sit dagværk på gården, for Marie var stadig ikke helt tryk ved den, selv om hun nød, at hun ikke skulle anstrenge sine øjne så meget, når hun kunne arbejde ved dens lys. Frøken Elsebeth havde været hjemme sammen med sine forældre i juletiden, og Knud vidste at fortælle om de mange gæster, der kom til herregården for at festligeholde højtiden der. Frøken Elsebeth havde dog taget sig stunder til at komme på et kort besøg hos Marie og hun havde medbragt helt nye modeblade med billeder af damer i elegante kjoler. Især var der billeder af en bluse med »skinkeærmer«, som betog

han gør«. Villy kom med en lang fidibus og rakte den til sin onkel, som tændte lampen. Det strålende lys bredte sig i hele rummet, så snart lampeglasset var sat på sin plads og lidt efter var børnene optagede af at prøve, hvor meget de kunne se ved denne nye lyskilde.

»Jeg kan se selv de helt små bogstaver i min læsebog, også selv om jeg går helt over i kroge«, jubledede Julie. Den lille Anker gik hen til onklen og stillede sig mellem hans knæ og så spørgende på ham: »Når der er så meget lys, så kan der heller ikke komme nogen spøgelser ind her, vel onkel Edmund?« »Spøgelser?« Nu lo onklen hjerteligt og løftede den lille op på sit knæ, »nej du, de vil rende så stærkt for at komme væk, at de falder i deres egne gevandter. Og hvis du så siden skulle se et spøgelse udenfor, skal du bare true dem med lyset, for de er nemlig lige så røde for lys, som du er for mørke«. Så vendte han sig om mod Villy, der havde stillet sig hen ved siden af ham: »Du er nok ved at være et helt stykke karlfolk, hvad? Du har vel kunnet tjene til føden selv i sommers, tænker jeg? Villy sagde stolt: »Ja onkel! - Og det gør jeg også nu i

bene rundt og holde flokken samlet, især da, hvis en af dem blev bissegald og stak af. Så måtte jeg springe afsted, det bedste jeg kunne og daske til den med min pilekæp for at få den tilbage til de andre igen. Og I må huske, at det var i al slags vejr, det gjorde ingen forskel, om det stormede og regnede. Det gjaldt om at holde kvæget væk fra de mange mosehuller, der også var der. De bedste stunder havde jeg, når køerne havde ædt sig mætte og lagde sig for at tygge drøv.

Hvis solen skinnede, kunne det ligefrem være skønt at sidde der på en tue og spise sen mellemmad. Den var der forresten ikke megen stads ved, kan jeg fortælle jer. Nogle humpler rugbrød eller et par tykke pandekager og, hvis det gik højt, en ende pølse. Der var sjældent nok til at mætte en lille fyr, der skulle vokse, men i høstens tid kunne jeg være heldig at finde nogle bær at forsøde dagen med. Når så køerne var drevet hjem om aftenen, fik vi vores aftensmad ved langbordet. Det var mest kogte kartofler med dyppe. Konen lagde en lille bunke kartofler foran hver af os, så vi selv kunne pille skrællen af, og dyppelelsen stod i et fad midt på bordet.

Marie, og hun havde da også syet den efter i noget fint lærred, som hun havde liggende. På Maries drilske spørgsmål om hvorvidt Elsebeth havde fundet sig en kæreste på ballerne, havde frøkenen svaret nej, men samtidig vendt sig om for at skjule den rødmen, der skød op i hendes ansigt.

Efter Jul var herregårdsfamilien atter rejst og sidst i januar begyndte man skovningen på godset. Naturligvis var Knud med til det arbejde og tog godt fat, for det passede ham godt at kunne gå ude i den friske natur, også selv om det kunne være koldt og fugtigt. Det var rigtignok noget andet end at stå i en mørk lo og tærse korn. Han kom hjem hver aften i strålende humør og tog tilsyneladende ingen skade af de vekslende vejrlig.

Det var derfor med bestyrtelse, at Marie en dag i den første uge af februar gennem vinduet så nogle skikkelser bevæge sig langsomt hen mod deres hus. Imellem sig bar de på en primitivt sammenføjte bære Knud. Under fældningen af et stort træ havde et af de reb, der skulle styre retningen af dets fald, gjort sig løs og træet var da segnet så uheldigt, at en af de største grene havde ramt Knud lige over nakken. Han var død på stedet, og Marie følte, at hele hendes lille, lykkelige verden styrtede sammen om hende. Hun tog sig dog med en kraftanstrengelse sammen, for hun måtte jo nu alene tage sig af børnene, der nu kun havde hende at lide på. I et lille sørgeligt brev, meddelte hun sin svoger, hvad der var hændt, og han kom da rejsende til for at deltage i begravelsen. Bagefter spurgte han hende ud om, hvordan hun skulle klare sig, og hun fortalte ham, at hun kunne blive boende i huset og at Villy jo nok kunne klare for sig selv, ligesom det var blevet lovet Julie, at hun kunne få plads i køkkenet på herregården til skiftedag. Selv kunne hun klare for sig og lille Anker ved sit sytøj, så med sparsomlighed skulle det nok gå. Det var hendes tapre mening. Edmund havde nikket bifaldende til hendes planer, men da han ville tænde petroleumslampen i mørkningen, bad hun ham lade være og undskyldte sig med, at lyset var så skarpt, at hendes øjne løb i vand. Hun ville ikke indrømme over for sig selv og ham, at det var minderne om Knud, der fik øjnene til at løbe. I stedet havde Edmund stilfærdigt taget et tællelys og tændt det.

Han måtte igen afsted for at passe sit arbejde, men han lovede, at han ville komme igen, når sommeren var ovre. Marie var gledet ind i en dagligdag, således som hun havde forestillet sig den. Der havde været nok af sytøj, for nu syede hun også for andre end dem på herregården, tit til sent på aftenen. Men petroleumslampen blev ikke tændt igen.

»Nej, nu må jeg holde inde!« Marie vendte atter med et ryk tilbage til nu'et. Fermt rydede hun sine sysager væk og passede især på, at det fine lintøj til frøkenens udstyr ikke skulle blive smudsigt eller lide skade. Det var helt utroligt mange

stykker, som hun skulle brodere monogram på, det kunne ses, at frøkenen kom af rige folk. - Så satte Marie brød og fedt frem og efter et øjeblik betænkning også et stykke pølse. Kartofflerne, der var til rest fra den forgående dag, blev sat til at brase på panden. - Så, nu kunne børnene da godt komme. Hvor mon de blev af. - Marie gik hen til det lave vindue og spejdede hen af vejen efter dem.

Der var så stille derude nu. Solen var borte, men dens røde skær tegnede stadig skovens toppe i sort silhuet. Hønsene var af sig selv søgt ind i hønsehuset nu, hvor dagen svandt, og Marie tænkte, at så måtte hun hellere gå ud og skyde lemmen for. Så kunne Julie altid siden gå ud og samle de æg, de havde lagt. Hun greb efter sit sjal, der lå på slagbænken under vinduet, men kom i det samme til at se ud af vinduet igen. Langt borte kunne hun ane en skygge af bevægelse på vejen. Hun blev stående og fulgte, hvorledes skyggen blev tættere, alt som den kom nærmere. Nu var det ikke længere een skygge, men tre, kunne hun se. Tre skikkelser med den højeste i midten kom hastigt gående hen mod hendes hus. Hun genkendte hurtigt sine børn og så mærkede hun pludselig sit hjerte slå hårdt og hurtigt. Det var jo Edmund, som gik mellem de to børn! Så kom han altså, skønt hun dårligt havde turdet tro på det.

Hun glattede håret med begge hænder, glattede ned over sit forklæde og rettede på sløjfen bagpå og stillede sig så afventende henne ved bordet. Nu kom børnene tumlende ind og hujede op: »Se, mor, hvem vi mødte på vej fra skole! Er det ikke spændende, at onkel Edmund sådan kommer og besøger os?« Bag børnene trådte onklen nu ind. Han måtte dukke hovedet for ikke at støde mod dørkarmen. »Goddag igen, Marie«, sagde han og så i samme blik den sparsomme opdækning og det lille tællelys, »du havde vel ventet mig tidligere, men jeg havde nogle ting at ordne, før jeg kunne begive mig herover til Fyn«. Marie bød ham velkommen og bad ham tage til takke med at dele deres aftensmåltid med dem. Han takkede og Anker trak ham hen mod faderens stol, som han satte sig i efter et øjebliks øjekast på Marie, som med et lille nik lod ham forstå, at hun billigede Ankers handling. Senere på aftenen, da børnene var bragt til ro, sad hun og Edmund og drak deres kaffe ved lyset fra den sidste ende af tællepråsen.

»Du har sørget godt for dig og dine, Marie«, sagde Edmund, »og her er lige så hyggeligt og pænt, som her altid har været. Jeg har spekuleret så meget på, om du nu kunne klare det hele«. »Folk her har været gode ved mig«, svarede Marie, »jeg har haft nok at bestille, så jeg kunne brødføde os«. »Men du har nok ikke haft råd til at købe petroleum til lampen, ser jeg?« lød det fra Edmund, »du har den vel stadig?« Det kunne Marie ikke benægte og på Edmunds opfordring hentede hun den ind ude fra bryggerset, hvor hun

havde anbragt den på en hylde, for at den ikke skulle komme noget til.

Med den utændte lampe stående foran sig på bordet begyndte Edmund nu med dæmpet stemme at fortælle hende, hvorfor han havde trukket det så længe ud med at besøge hende. Den bolig, han havde lejet, stod jo uden møbler og udstyr, da han kom, så han havde haft travlt med at bringe den i orden, så den kunne ligne et hjem. Desuden havde hans arbejde været travlt med lange arbejdsdage, men det havde også givet godt i lønningsposen. Nu syntes han, at han havde fået arrangeret sig så godt, som nu sådant et enligt mandfolk kunne magte det.

»Så nu er jeg kommet for at hente mit arvegods!« sagde han. Marie stivnede. Hvilket arvegods mente han at kunne gøre krav på efter Knud? Hun åbnede munden for vredt at spørge ham, men nåede aldrig længere, for han rakte hånden ud og tog hendes i sin og holdt fast: »Husker du ikke Marie, at Knud sagde til mig sidste år ved denne tid, at hvis han kom ud for en ulykke, så måtte jeg arve dig. Det er den arv, jeg er kommet for at hente«. Marie sad målløs og kiggede på ham, og han fortsatte: »Knud sagde det vel kun i spøg, og du blev vred, husker jeg. Men da nu ulykken har ramt, vil jeg hellere end gerne gøre hans spøg til alvor. Jeg har, fra den første gang jeg så dig, syntes om dig og ønsket mig i min broders sted. Hvad siger du, Marie? Vil du gifte dig med mig og sammen med børnene tage ind til København med mig og gøre min lejlighed til et rigtigt hjem? Du skal ikke komme til at fortryde det. Jeg vil sørge godt for os alle, så du skal ikke mere anstrenge dine øjne med alt det sytøj. Du har vel lidt godhed for mig og mere forlanger jeg ikke«.

Marie sad lidt, tavs og eftertænksom, så sagde hun tøvende: »Sådan havde jeg nu ikke forestillet mig dit besøg! Jeg har tænkt en del på dig her efter Knuds død, og det er rigtigt, at jeg har godhed for dig. Hvis du synes, at det rækker og måske kan blive til noget mere, vil jeg gifte mig med dig«.

Edmund knugede hendes hånd i begge sine og sagde bevæget: »Tak for de ord, Marie! Så lyste hans ansigt op i et smil: »Så skal du også have en fæstegave! Men først vil vi tænde lampen, ikke sandt«. Marie nikkede, og da Edmund havde tændt lampen, trak han frem en kedel af kobber og stillede den på bordet foran Marie. »Den har jeg selv hamret op i min fritid, og ved hvert slag har jeg sendt dig en kærlig tanke«, erklærede han med et blink i øjet. »Hvor er den fin!« udbrød Marie og så på kedlens blankpudsede overflade, hvor de mange små aftryk efter hammerslagene viste hende, hvor mange gange han havde tænkt kærligt på hende. Også i hendes øjne var der glimt, men det var af de lykkelige tårer, som hans omsorg havde kaldt frem.

Først meget, meget sent blev lampen slukket i Maries køkken den aften.

Lægaard Kager ApS

VIRKSOMHEDSPORTRÆT

Lægaard Kager startede egentlig som Storm C Kager i 1950. Da Ove Lægaard i 1980 købte firmaet, kom det til at hedde Lægaard Kager, ligesom det firma han havde i Silkeborg. I 1983 blev Ove Lægaards søn Jørgen Lægaard ansat som daglig leder af firmaet. Han er opvokset med kager og har altid haft drømmen om at overtage sin fars firma. Han mente dog, at det ville være sundt at prøve noget andet, inden han blev »kagemand«, og drog efter endt handelseksamen til København, hvor han blev kontorelev på De forenede Bryggerier. Efter endt elevtid og afsluttet HD-eksamen, var han en tid ansat i marketingsafdelingen på De forenede Bryggerier.

Da hans far så en dag ringede og spurgte, om han havde lyst til at prøve kræfter med kagebranchen på Fyn, var han slet ikke i tvivl om, at det havde han. Der var kun én ting, han skulle have afklaret, og det var om hans kæreste Berit havde lyst til det. Det havde hun heldigvis, og de flyttede derefter til Tommerup.

Da Jørgen kom til firmaet, var der otte sælgere ansat - seks, der kørte med kager og to, der kørte med Kohberg Rugbrød. Det er faktisk noget misvisende, når firmaet hedder Lægaard Kager, for der sælges rent faktisk også en del rugbrød og gærbrød. I årenes løb er det blevet sådan, at der nu er ansat fjorten sælgere, hvor de syv sælger kager og de andre syv rugbrød. I alt er der i dag i virksomheden ansat tyve mennesker, de fjorten sælgere, én som arbejder på lageret, en salgschef, en fast afløser, en fuldtidsansat på kontoret og Berit, som arbejder på deltid på kontoret, og så Jørgen som leder af det hele.

Mange tror, at Lægaard Kager er en produktionsvirksomhed. Det er det ikke. Det er en grossistvirksomhed med mange leverandører. Indenfor kagerne er der ca. tyve forskellige leverandører, hvoraf Dan Cake og Kelsen er blandt de største. Der er også en del udenlandske produkter i sortimentet, som købes hos forskellige importører.

Sortimentet er stort, større end de fleste tror. Der er ca. to hundrede forskellige produkter på lager og det er vel at mærke ikke de samme produkter hele tiden. Der findes et vist »grundsortiment«, som er på lager året rundt, f.eks. mazarintærte, citronmåne, hindbærroulade, vanillekranse, små franske vafler og honningsnitter for at nævne nogle stykker.

Kager er ofte impuls køb og derfor er det vigtigt, at der hele tiden kommer nyheder. En nyhed er ikke kun en vare, der aldrig er set før. Mange produkter er kun i sortiment nogle få gange om året, hvor de er med til at skabe »liv« på hylden og gøre kageafdelingen spændende.

En anden slags nyhed er de sæsonbestemte, som nu f.eks. her til jul, hvor der sælges brunkager, pebernødder og klejner. Mange tror, at med alle de brunkager, der bliver spist til jul, må det være firmaets højsæson, men det er faktisk lige modsat. I julemåneden er forbrugsmønstret helt anderledes, for mens der bliver spist mange brunkager og andre julekager, går forbruget på det øvrige sortiment meget ned, fordi folk hygger sig med gløgg, æbleskiver og konfekt, og så er der jo selvfølgelig også mange, der selv bager deres julekager, da det er en tradition i mange familier.

Højsæson er derimod om sommeren, hvor folk hygger sig i ferien i campingvogn, telt og lejede sommerhuse, og det er for varmt at stå i køkkenet for at bage. Der er samtidig også mange udenlandske turister, og det er jo heldigvis stadig sådan, at mange stadig hygger med en kop kaffe og en kage.

Kohberg er selvsagt den største leverandør til de syv rugbrødsbiler. Kohberg Rugbrød findes i otte varianter, hvor Viking og Herkules er de mest kendte. Disse otte varianter findes i fire størrelser - små pakker, ½ skårne brød, hele brød og hele skårne brød. Derudover leverer Kohberg mange slags hvidbrød, som f.eks. krydderboller, toastbrød og kerneboller. Hvidbrød er en produktgruppe i rivende udvikling. Mens forbruget af rugbrød har været faldende i de senere år, har der været en eksplosiv vækst indenfor hvidbrød. Det er sådan, at de fleste voksne i dag, ikke kunne forestille sig at undvære rugbrød, det kan derimod mange af de unge mennesker. De vil ofte hellere have toastbrød og lignende, og denne ændring har medført en stærkt stigende efterspørgsel på hvidbrød. Større efterspørgsel skaber ofte produktudvikling og der findes nu otte forskellige varianter i boller, hvor den sidst tilkomne, er den italienske inspirerede Ciabatta bolle.

Der sker også produktudvikling indenfor rugbrød, men mens der er flere eksempler på nyheder af hvidbrød, der er kommet fast ind i sortimentet, er det ikke tilfældet med nyheder på rugbrød, hvor det har vist sig meget svært, at få folk til at skifte mærke.

Kohbergs produkter, er absolut i overtal på rugbrødsbilerne. Der er dog enkelte andre produkter også. Det er forskellige former for wienerbrød, rasp, drysvarer, flûtes og pitabrød.

Modsat kager, er der stort salg af rugbrød i julemåneden, pga. de mange julefrokoster. Der spises dog alligevel i gennemsnit mere rugbrød i sommerhalvåret end i vinterhalvåret, hvilket skyldes, at man er mere fysisk aktiv om sommeren og derfor spiser lidt mere.

En af forskellene på at sælge kager og rugbrød er holdbarheden. Mens rugbrød kun kan holde sig otte dage, kan kagerne holde sig noget længere. Det har betydning for disponeringen. Hvor rugbrødssælgeren skal forsøge at disponere således, at der nærmest er tomme hylder hver gang han kommer igen i butikken, så kunden kan få friskt brød, kan kagesælgeren bedre disponere noget mere, uden risiko for at datoen er udløbet ved næste besøg.

Virksomheden »åbner« klokken fire om morgenen, hvor rugbrødssælgerne kommer for at læsse brød. Vi får leveret rugbrød og hvidbrød hver nat, så det er varmt brød, vi starter ud med hver morgen.

Klokken ca. seks er den sidste rugbrødssælger som regel kørt. En fordel ved at starte så tidligt er, at vi kommer ind i de første butikker på et tidspunkt, hvor der endnu ikke er kommet kunder. Det gør, at man meget hurtigere kan betjene dem og mange butikker er da også interesserede i, at deres brødafdeling er i orden, når de åbner butikken.

Når så rugbrødssælgerne er kørt, er det kagesælgerens tur. Her er ikke de samme krav fra kunderne om tidlig levering, så

de kører først når butikkerne er åbnede. Mens kagesælgerne besøger deres kunder én gang om ugen, besøger rugbrødssælgerne deres kunder op til fem gange om ugen. Dette er også en af grundene til, at selv om kage- og rugbrødssælgerne besøger de samme kunder, er det ikke muligt at have både kager og brød på samme vogn.

Selve butiksarbejdet er i store træk ens. Man ser efter, om de produkter, der er på hylden, er i orden med holdbarheden, udseende osv. Så skriver man dét op, der mangler, finder det på bilen, får kontrollert i butikken, og sætter det op på hylderne.

Kundemæssigt er der sket en stor forandring. Før i tiden var der indtil flere butikker i selv de mindste byer, mens der i dag

er flere byer, ja faktisk større områder på Fyn, hvor der så at sige ikke er en eneste butik tilbage. Etableringen af discountbutikker, store supermarkeder og lavprisvarerhuse har gjort, at mange mindre butikker har været nødt til at lukke, og det vil fortsætte i de kommende år.

Vores kunder er stort set alle, der sælger kager og rugbrød, ligefra store supermarkeder, FDB-butikker, købmænd, kiosker og til tankstationer, sommerbutikker og campingpladser - dog ikke discountbutikker.

At køre salgsvogn med kager eller rugbrød, lyder for mange, som værende et dejligt job. Det er det også, men det kræver dygtige og engagerede medarbejdere for at få tingene til at fungere. De skal bl.a. sørge for at have de rigtige varer med, der skal være nok på bilen også til den sidste kunde, de skal køre ordentligt, så det ikke falder ned fra hylderne i bilen og går i stykker - og har en butikskæde et produkt i avisen, skal de sørge for at have varen med ugen før, så det er klart mandag morgen.

Selvom det er meget vigtigt med dygtige sælgere, der kan få noget solgt, er der også andre funktioner, der skal fungere, for at det hele kører. Det er også meget vigtigt, at indkøbsfunktionen er i orden, så vi har de rigtige varer i de rigtige mængder at sælge. Det er også væsentligt, at det bogføringsmæssige er i orden, så de solgte varer bliver faktureret og vi får pengene i kassen til at betale vores egne leverandører. Lageret skal også være i orden så de ældste varer bliver solgt først, ellers bliver det for dyrt på længere sigt. Alt i alt er det et samarbejde mellem alle i firmaet, der får det til at fungere godt.

Noget om »Lang Linken« og folkemusikken i Tommerup

Af Poul Lendal

Poul Lendahl har boet i Tommerup St. fra 1951 og har spillet musik næsten lige så længe. De sidste 26 år i »Lang Linken« (som fik Fyns Amts Musikpris i 1995), som medstifter fra 1974 af »Tommerup Folkemusiklaug«, som medlem af »Harpens Kraft« (est. 1994) og endelig som medlem af det helt nye orkester »Skalbjerg Forever« (est 1995).

Da jeg var lille var der byfester til. Omkring 1960 var folks opbakning så massiv, at man snakkede om og undredes over dem, der ikke var med til festen. Ved byfestens seneste inkarnationer har interessen samlet sig om dem, der var med til festen. Byfestens udvikling er et tegn på en lokal Tommerup-kultur, der startede med at være fælles og sluttede med at være en subkultur og som sådan er tegnet typisk for tiden. Handlende slår sig sammen med andre handlende, læger snakker med læger, dagplejemødre med dagplejemødre og så fremdeles.

Da jeg var lille var der spillemænd til. Tommerup kommune i nutidens omfang er et område, der så langt tilbage jeg ved har været fyldt med levende musik. Min generation har nydt de gamle musikere,

Fru Høgedal på klaver, Camillos Larsen på violin, Ejnar Murer på violin og vi nød datidens unge musikere, Peter Vakker og Tejs nede fra stationen på guitarer, Peter Skolelærer på trommer, Vagn Sørensen på guitar, Benno på saxofon, radiomanden oppe fra Knarreborg på trompet og alle de andre. Tydeligst kom denne brede musik-kultur frem på en aften i forsamlingshuset, hvor årets dillefantforestilling løb af stabelen. Før forestillingen spillede de gamle »til dørs«. I pausen spillede de unge og til ballet bagefter var det igen de gamle, der spillede for. For en musikinteresseret unge var det guf med sådan en kultur. Vi kunne som børn danse polka, sekstur, »Bjørnen sover«, two step, jenka, vals, jitterbug, slow-fox, Tyv ja tyv, Totur til Vejle, Skæve Thorvald og mange andre og så kunne vi »jinge«, en art fri dans til hvilken som helst musik.

Da jeg var ung gik den gamle kultur i stykker og intet var længere som før. De gamle spillemænd kunne ikke bruges mere, de unge giftede sig og holdt op med at tage ud og spille. Det var blevet almindeligt at høre musik på gode musikanlæg, fjernsynet havde ædt meget af den fælles kultur, der havde været, og ud af alt det var vi pludselig nogen, der godt ville holde hårdt fat i hele den gamle musik-

kultur. Vi ville det fælles og vi var naive nok til at tro, der igen kunne vokse en fælles kultur frem, båret af de gamle kulturtræk tilsat de nyeste og bedste ideer. Andespil med hjemmelavede præmier, Totur fra Vejle for hele byen nede bag ved Brugsen og andre vilde og (viste det sig) ikke helt realistiske ideer.

Ud fra dette voksede et såkaldt folkemusiklaug. En flok mennesker omkring Højmeskolen og os fra Tommerup/Brændekilde havde de samme ideer, vi hørte om hinanden og slog os sammen og ud af dette kom »Brændekilde Folkemusiklaug«, der siden skiftede kernegruppe og tilholdssted og nu hedder »Tommerup Folkemusiklaug«. Vi mødtes hver tirsdag privat og vi holdt såkaldt »Åbenthus« i forsamlingshuset den sidste fredag hver måned, vi tog den gamle folkekultur alvorligt og lærte igen at danse de gamle danse, synge de gamle sange, de gamle rim og remser, sanglegene, den gode fortælling eller den fede løgnhistorie, folk tog fat i harmonikaen, violinen, guitareren, klaveret, fløjten osv. Og det var en meget god og spændende tid. Rekorden var 93 mennesker i et privat hjem en tirsdag aften. Folkemusiklaugets medlemmer var fra 0 til næsten 100 år og for at gøre den lange historie kort, så »uddannede« vi så

mange spillemænd, dansere, sangere og igangsættere fra 1974-80, at der nu er folk herfra i næsten alle lignende aktiviteter på Fyn og nærliggende øer. Det var skægt og meget effektivt!

Ved siden af alt muligt andet mødte jeg sidst i 60-erne Keld Nørgaard. Han kom fra Århus og stod pludselig en dag i Tallerupskolens gård og var den nye i A-klassen. Vi blev hurtigt venner og begyndte at spille sammen. I de første tider var det mest countryblues i 12 takter efter Sonny Terry og Brownie McGhee, Snooks Eaglin og andre. Jeg spillede i »Three Flowers« med Lene Møller og Frode »Maler« og i »Sylvester« sammen med Lars Wiinberg, Jesper Hendze m.v. og vi havde job med »Sylvester« på Næsby Skole, hvor der var en slags festival for ungdomskluborkestrene og lignende. Jeg klistrede til scenen da »Kvalmemaveorkestret« kom på. Især deres harmonikaspiller var spændende. Han kombinerede den musik jeg kendte fra »Fru Høgedals Orkester« med alle mine nye ideer og ham måtte jeg simpelt hen spille med. I »Sylvester« spillede jeg elektrisk violin, men da Keld og jeg begyndte at spille med »Kvalmemaveorkestret's« harmonikaspiller (som hedder Carl Erik Lundgaard) trak vi alle stikkene ud og folkemusikkens næste 25 år var og blev akustiske. Carl Erik, Keld og jeg har således spillet sammen siden 1970, i de første år under navnet »Fynboerne« og i »Tommerup Folkemusikklug«, i midten af 70-erne under navnet »AMHK« og fra omkring 1980 under navnet »Lang Linken«.

Alle nutidens subkulturer gør at det kan være svært for forskellige mennesker at forstå hinandens kultur og hinandens sprog. Vi har nok 7000 gange forklaret hvad et folkemusikklug er og når folk, som møder vores musik første gang og kan li' den, spørger hvad vi hedder og vi svarer: »Lang Linken« så er forvirringen total. Een ting er at man spiller folkemusik... la' gå! Men at kalde sit orkester »Lang Linken«, det er bare for meget. Da vi foruden den velkendte spillemandsmusik også synger saftige ballader fra det gamle folkeviseskatkammer og en af denne genres bedste sange handler om en tater, der hed Lang Linken, ja så valgte vi dette navn. I balladens mange varianter kan man støde på, at hun hedder Lamlinken, bare til orientering, hvis nogen gir sig til at studere. En tater er en »rejsende«, der kulturelt har fælles træk med sigøjnerne, men taterne er ikke sigøjnere. Al denne undren har givet mange pudsige resultater. Da »Lang Linken« i 1987 udgav LP-en »Kærlighedstræet«, nød vi æren at blive omtalt og transmitteret i TV-2 og måbende kunne vi overvære speakerens præsentation af gruppen, der »har taget navn efter en tyvagtig teatertøs«.

»Lang Linken« som folkemusikgruppe er mange ting. Mest kendte og brugte er vi som trio, hvor Keld spiller klaver, Carl Erik stor femrækket harmonika og jeg

violin. Da spiller vi til dans efter de gamle »spilleregler«. Musikken er for det meste traditionel og vi har lært det meste af de store gamle spillemænd, Evald Thomsen, Otto Trads, »Æ Tinusser« og hvad de hed allesammen. Vi er disse spillemænd, som nu alle er væk, evigt taknemmelige og en af de vigtigste ting de lærte os var, at vi skulle »spille os selv«, dvs. vi skal lægge os selv i musikken, selv finde på variationer, selv komponere ny musik og selv præge det hele så godt vi kan.

»Lang Linken« er også en koncert- og foredragsgruppe. Når det kun er Keld, Carl Erik og mig selv det handler om, så synger vi nye og gamle sange, fortæller historier og spiller folkemusikkens lidt ældre instrumenter. Vi betjener da den toradede harmonika, femstrengt fele, drejelire, sækkepipe, jødeharpe, diverse etniske trommer, humle, strygeharpe og alskens andre af de gamle instrumenter. Mange har vi måttet bygge selv eller skaffet fra de fjerneste egne af Europa. Man går altså ikke lige ind i den nærmeste musikforretning og beder om en sækkepipe som den, der blev spillet på på Sydbyn i 1740.

»Lang Linken« findes også i en 6-personers udgave. Her arbejder vi sammen med tre traditionelle folkesangere, Anette Møller Nielsen, Dorrit Aagaard og Birgit Mose Hansen... ja, øh, vi er faktisk også gift med samme sangere. Hvor vi drenge har lært af de gamle spillemænd, da har pigerne lært af de gamle sangkoner, men traditionen er den samme.

»Lang Linken's« børn begynder nu at røre på sig og vi har haft job, hvor vi har været 8. De to sidst tilkomne er Sofie Aagaard og Karen Mose Hansen, de synger.

»Lang Linken« har i den ene og den anden udgave spillet siden 1970 og foruden at spille Danmark tyndt har vi haft spændende professionelle opgaver i USA, Canada, Korea, Letland, Holland,

Tyskland, Norge, Finland og Sverige og seneste udlandsrejse var en succesrig pinsetur til Orkney-øerne, hvor vi spillede som drengetrio.

»Lang Linken« har haft mange forskellige opgaver gennem årene. Vi har undervist på højskoler, spillet på hatten i diverse byer, givet koncerter store og fine steder og vi har spillet under ret obskure forhold de mest underlige steder.

Én forudsætning for de mange års spillet har været vores insisteren på, at folkemusikken var og fortsat er vigtig. Mange, vel de fleste, har gennem de sidste 30 år ikke regnet folkemusikken for noget og vi har da også spillet mest i en subkultur, der kendte og forstod folkemusikken og erkendte den som sproget. Vi har udgivet en stribe plader, CD-ere, MC-ere og div. småhæfter i eget navn og ofte har vi selv måttet bekoste udgivelsen, der står desværre ingen store selskaber parate med checkhæftet, når det er folkemusik det handler om. I de seneste 6 år har vi medvirket på ganske mange andres udgivelser, opsamlingsplader osv. og seneste skud på stammen er »Microsoft«, som står for at skulle lancere et interaktivt verdensatlas på CD-rom. Når man klikker sig ind på »Danmark« vil man således kunne høre »Lang Linken« spille »Dronningens Livstykke«, et nummer Carl Erik i sin tid lærte af toradermesteren Jens Karl Førby fra Thy.

I 1995 fik »Lang Linken« og miljøet omkring os Fyns Amts Musikpris, Carl Erik fik i 1996 titlen »Årets Folkemusiker« (... og her er det ikke uden betydning, at Carl Erik også spiller i gruppen »Danish Dia Delight« - hvis nye CD kan købes i Brugsen i Tommerup St.) en pris der er indstiftet af Skagen Festivalen og Danmarks Radio og det er ganske underligt og helt herligt nu pludselig og noget uventet at blive honoreret... det er vi ikke vant til. Vi nyder det imidlertid og spreder, så meget vi kan, spottet til hele

folkemusikområdet, som i dén grad fortjener det! Skammeligt at ikke vores gamle læremestre fik dén oplevelse med. Den levende musik har altid været meget levende i Tommerup. Jeg ved mest om folkemusikken og det er meget tilfredstillende at se på dét område her i 96. Laugsårenes ide om en fælles kultur er nu realiseret på smukkeste vis i miljøet omkring Lilleskov Teglværk, og vi står desuden med et velfungerende folkemusiklaug og en stribe lokale spillemandsorkestre af høj kvalitet. »Valseværk«, »Thellesens Spillemand«, »Vores Orkester«, »Fionia«, »Den Muntre Krebs« og flere med dem og os. Brug os, vi kan levere spillemandsmusik, sætte fælles dans igang, organisere sanglege til festen i børnehaven, vi kan undervise i violinspil og vi kan tilsammen så meget andet. Som i mange andre kulturer er det småt med opgaverne på hjemegnen, nogen har vel lagt mærke til spillemandene og legetanterne til Tommerups julearrangementer på gaden, der er offentlig adgang til gammeldansen på Lilleskov Teglværk den første tirsdag hver måned, laugene afholder koncerter og baller i Knarreborg Forsamlingshus (se dagspressen og plakaterne) og så videre. Skulle nogen arrangører få lyst til at hyre et lokalt orkester fra folkemusikkens verden er laugets formands tlf. 64 76 20 26 og »Lang Linken« kan hyres på tlf. 64 76 17 34.

Til slut en antydning af tidens nye tegn. En parallel til den nye respekt for folkemusikken er Tommerup Kommune som helhed. Da jeg var lille var vi da også stolte af at være fra Tommerup, men da var det mest vores egen påstand, at der var dejligt lige her. Nu kan man konstatere, at det er ret svært at købe hus her i byen, egnen er nu landskendt for fritids-tilbuddene, naturen og på det seneste er vi blevet borgere i en ægte kulturlandsby. Fortsætter udviklingen i samme spor kan det vel ende med at føles helt mondant at fortælle, hvor man bor. Fedt nok!

I øvrigt: Min generations spillemand blev indtil for nylig, og mens de store gamle spillemand levede, kaldt for »de unge«. Den betegnelse er ikke længere helt dækkende... og det må også være på sin plads at

fundere over folkemusikkens fremtid i Tommerup og nærmeste omegn.

Der er ingen som helst tvivl om, at min generation og dens nærmeste aldersgruppe vil fortsætte med at spille og fortsætte med at spille folkemusik. Vi kan både den gamle traditionelle spillemandsmusik, som den har været spillet, jeg ved ikke hvor længe, og vi er også optagede af at videreudvikle musikken, sangene og dansen. Gennem sidste del af 70-erne og op gennem 80-erne var det småt med nye unge arvtagere. Inden bekymringen blev total, kom der imidlertid og heldigvis en »redning«, for nu i midtialfemserne er

de unge der! Gode og lovende spillemandstalenter og kommende sangkoner toner frem med stort overskud, tekniske færdigheder, som vi andre end ikke kan drømme om og frem for alt: Mod på livet og folkemusikken. Nogle af de unge vil givet lære vores »taug«, andre vil lytte og sige: »Det skal vi gøre anderledes!« og sådan skal dét være. Folkemusikken vil og skal finde nye former, både i sit udtryk og frem for alt i sin brugsmåde. Keld Nørgaard leder p.t. et big-band, der spiller folkemusik, med spændende arrangementer af den traditionelle og den nye folkemusik. De havde succes på sidste års

Skagen Festival og det er ret glædeligt på flere måder. Orkestret, som hedder »Fionia«, består af mere end 30 spillemænd, som fordeler sig på nærmest alle generationer og vigtigst af alt: De unge gider. Det er en glæde at følge det orkester. Musikskolerne lokalt og andre steder har tidligere overset folkemusikken, men nu er der også »huk« der. »Lang Linken« afviklede sidste år en temalørdag for musikskolerne i Hårby, Assens og Glamsbjerg. Denne lørdag blev lidt under 100 unge vestfynske musikskoleelever præsenteret for den gamle spillemandsmusik, der blev undervist, givet koncert, diskuteret og udviklet nye ideer. I august 96 blev dette arrangement videreudviklet ved et nyt kursus i Brendstrup og således må man sige, for at bruge et af Carl Eriks udtryk, at der er »simmer« over det hele.

En vendelbo ville konkludere: Det står slet ikke så galt til med folkemusikken i Tommerup. Os fra Tommerup siger: Det går ski'e godt!

... og husk så at *bruge* folkemusikken lokalt! Når boligforeningen skal indvie et nyt kompleks, når børnehaven skal have bedseforældre-dag, når institutionslederne skal på besøg i den norske venskabsby, når dronningen ankommer til stationen med fultog, når de nye bilmodeller skal præsenteres ved forhandleren, når kommunen skal have fint officielt besøg: Brug en lokal folkemusikgruppe! Vi kan sagtens sammensætte et program, der vil passe fint til lejligheden. GOD JUL.

HVEM ER LANG LINKEN

3 spillemænd, sangere og fortællere fra Tommerup på Fyn, der har spillet sammen siden 1970.

Keld Nørgaard (f.52)
Violin, klaver, sækkedans, guitar og sang.

Carl Erik Lundgaard (f.47)
Toradet og femrækket harmonika og sang. Modtager af årets 'Folkemusikpris' 96, indstiftet af Danmarks Radio og Skagen Festivalen.

Poul Lendal (f.51)
Violin, drejelire, slagstøj, jødelarpe og sang.

Lang Linken har turneret Danmark tyndt og har desuden spillet professionelt i hele Norden, Letland, Holland, Tyskland, Orkneyerne, Korea, Canada og USA. Lang Linken har siden 1974 udgivet flere CD'er, MC'ere, LP'er, div. hæfter og har desuden medvirket på en stribe af andres udgivelser. Lang Linken har mange erfaringer med baller, dansefolk (med og uden instruktion), sanglege, workshops, clinic's m. v. Vi er lydhøre for udspil om disse emner.

Fra drøm til virkelighed

ÅRETS SPORTSPRÆSTATION

Af Karen Egdal

Hvert år uddeler Lions Club Tommerup en pokal samt en check for en fortjenstfuld indsats inden for sportens verden i vor kommune. I år er valget faldet på landsholdssvømmeren og olympiadedeltageren Karen Egdal.

I sommer gik min store drøm i opfyldelse, jeg kvalificerede mig til De olympiske Lege i 4x100 meter fri svømning. Jeg kom under kravtiden ved et stævne i Athen i midten af maj måned. Det var næstsidste kvalifikationsstævne, så det var tiden, hvis det skulle lykkes. Herefter

gik det slag i slag med masser af træning og gode oplevelser hele sommeren.

Deltagelse i OL har altid stået som noget stort og næsten uopnåeligt for mig. Lige fra jeg var en lille pige har jeg ivrigt siddet foran fjernsynet og fulgt med både ved OL i Seoul '88 og Barcelona '92 - og det var allerede i '88, at jeg sagde til mig selv: »Det vil jeg med til engang!«

Og hvordan kommer man så det?

Det hurtige svar: Ved en stor portion hårdt slid, noget talent og det held, der skal til for at toppe til tiden.

Sådan blev det bygget op for mig:

I Tommerup Kommune er der mange

Årets sportsnavn i Tommerup, Karen Egdal, ses her i centrum ved OL i Atlanta med prinsesse Alexandra og prinserne som baggrund.

muligheder for at dyrke sport. Mit hjem ligger tæt ved hallen, og det var vandet jeg blev præsenteret for først.

På en måde var det egentlig mine forældre der »valgte« min interesse for mig. Jeg var ikke mere end ét halvt år gammel, da de bar mig over i svømmehallen for første gang. De havde hørt og læst, at baby-svømning skulle være godt for udviklingen, og jeg kunne også godt lide det. Interessen varede ved.

I starten var det for sjov, men allerede som 6-årig kom jeg på det lille konkurrencehold. Vi trænede 2 gange om ugen. På det tidspunkt skulle jeg til at lære butterfly - nok den sværeste af de fire svømmearter. Det var svært, og jeg kunne ikke finde ud af det. Det resulterede i, at jeg i bare arrigskab personligt gik over og meldte mig ud af svømmeklubben! - Men der gik ikke mere end 2 dage, før jeg savnede vandet og så meldte jeg mig ind igen. En temmelig sjov episode, som vi griner af i dag.

Da jeg var 11 år blev jeg rykket op på 1. holdet i klubben, hvor Carsten Storm var træner, og som 12-årig kom jeg på årgangsholdet.

På godt og ondt er det en meget trænerafhængig sport. Uden trænerægtesparret Kate og Carsten Storm var jeg aldrig nået så langt. De har gjort så utrolig meget for dansk svømmesport og for mig.

Da hallen gik i betalingsstandsning i 1990, tog Carsten imod et tilbud om at blive træner for 1. holdet i Nyborg Svømmeklub, og vi var 12 svømmere, som fulgte med. Det er årsagen til, at jeg i de sidste 6 år har svømmet for Nyborg.

I 1995 kvalificerede jeg mig til De europæiske Mesterskaber i Wien. Det var mit første store internationale stævne. Det var også en stor oplevelse, ligesom alle de andre udenlandsophold jeg har haft. Efterhånden har jeg været i de fleste europæiske lande.

Fra januar i år har jeg været tilknyttet Team Danmarks træningscenter i Ishøj, hvor landstræner Jens Glavind står for den daglige træning. Vi er 6 landsholdssvømmere, der deler to 5 værelses lejligheder. Ved siden af træningen går vi enten i skole eller på arbejde. For mit vedkommende går jeg på Greve Gymnasium på HF, som jeg ved Team Danmarks hjælp tager over 3 år.

Jeg er meget glad for at bo i Ishøj, uanset hvad man hører om stedet. Det er selvfølgelig meget forskelligt fra Tommerup, men både trænings- og skoleophold er optimale. Vi træner hver dag undtagen søndag. To landsholdssvømmere udefra træner med - bl.a. Mette Jacobsen. Træningen består af 17 timers vandtræning og 3 gange styrketræning om ugen plus supplerende løbetræning. En typisk dag begynder med morgentræningen kl. 06.15 - 08.00, derefter i skole fra ca. kl. 10.00 til kl. 14.30 - lektielæsning - og fra kl. 17.00 - 18.00 er der styrketræning. Derefter igen 2 timers vandtræning, og så er den dag faktisk gået. Det lyder hårdt, og det er det da også indimellem, specielt de uger hvor vi træner rigtigt hårdt forud for vigtige stævner. Der kan vi nå op på mellem 65 og 70 km svømning. Men vi har det godt med det, og vi kan lide det, ellers gik det slet ikke.

Den største belønning for alt sliddet fik jeg så i år sammen med 9 andre svømmere - nemlig udtagelsen til at deltage i sommerens Olympiske Lege i Atlanta. Allerede sidst i juni tog vi på et 3 ugers

træningsophold i sydstaten Louisiana i byen Baton Rouge ved Mississippis udmunding for at vænne os til varmen og den høje luftfugtighed.

OL var en kæmpe oplevelse, som jeg aldrig vil glemme. Vi sluttede på en 13. plads i 4x100 fri og det var tilfredsstillende. Det var mit eneste løb ved OL og det tog mig 57,6 sekunder at svømme de 100 meter! Så det var hurtigt overstået. Åbningsceremonien gjorde et stort indtryk på mig. Det var utrolig flot med alle de mennesker på det kæmpe stadion. I alt var vi 121 aktive deltagere fra Danmark. Vi boede sammen på de to øverste etager i et højhus i OL-byen. Vi havde det virkelig sjovt sammen, og det var også utrolig sjovt at følge de andre danskere, når de var i konkurrence, f.eks. håndboldpigerne. Alt i OL-byen var stort set gratis, og det var bare lækkert! Til alle McDonalds-elskere: Forestil jer at kunne

spise alle de burgere man overhovedet kan få ned med masser af Coca Cola til - helt gratis! Efter vi var færdige med vores konkurrencer levede vi næsten kun af McDonald's fastfood. Alle madstederne var åbne alle 24 timer i døgnet.

Nu er det hverdag igen og den sunde mad er atter »dagskost«. Pr. 1. september er træningen genoptaget efter en måneds velfortjent svømmefri ferie.

Næste nære mål for denne sæson er VM på kortbane i Göteborg i april og EM i Sevilla i august '97.

Mit langsigtede mål er - gæet engang - selvfølgelig deltagelse i OL i Sydney i år 2000 - meget gerne også i et individuelt løb!

Til sidst vil jeg endnu engang sige tak til Lion's Club for den ære det er for mig at blive valgt til årets sportsnavn og for checken der fulgte med - det luner på et sommetider noget anstrengt budget. Svømning er ingen billig sport.

Et halvt år i en helt anden verden

Af Line Holdgaard

Den 16. januar følte 5½ måned som en evighed. Vi sagde farvel til vennerne og mor og far for at kaste os ud i noget vi slet ikke vidste, hvad var. Til gengæld kneb vi os selv vantro i armene, da vi gik ombord på det fly, der fløj os tilbage til dem, vi næsten lige havde sagt farvel til. Indien, Nepal, Vietnam og Indonesien. Hvor blev alle de måneder af?

Et farvestrålende, stinkende inferno af mennesker og dyr, som lever tæt sammen på kanten af en stinkende kloak. Ja, selv den halsbrækkende trafik bliver hverdag. Oksekærrer, kameltrukne vogne, rickshaws, lastbiler, busser og cykler, i skarp konkurrence med hinanden, men med behørig respekt for de hellige køer, der tyggede drøv på midten af de fem-sporede veje.

Ved første møde er Indien aldeles ikke noget smukt land. Enten vender man sig aldrig til det, eller også falder man med et brag for larmen, stanken, støvet og skidtet, som er overalt! En blufærdighed, der ligger meget langt fra vores egen, var i starten en hård prøve for vores generthed! Kvinderne studerede os nysgerrigt, men holdt sig på behørig afstand, som det er

passende for en indisk kvinde. Mændene var ofte chokerede over, at vi sådan var afsted på egen hånd, uden hverken vores far, eller vores mand - ja, for man er vel gift i vores alder! Nogle viste os meget respekt og hjælpsomhed, mens andre opfattede os som lette ofre i kraft af vores situation. Vi fik mange interesserede blikke fra mændene, men børnene vandt al vores opmærksomhed. De hidse hinanden op til at komme rigtig tæt på »de hvide kæmper«. For det meste var det et

forsigtigt »hello«, de var ude efter, eller også fik de peppet hinanden op til at give os hånden. En enkelt gang blev jeg begavet med kindkys fra to modige drenge, som efter »bedriften« spankulerede tilbage til gutterne, hvor de blev modtaget som dagens ubestridte sejrsherrer. Det er let at komme til at føle sig som dronning eller stjerne sådan et sted!

Senere erfarede vi, hvor meget det betød, at være i følge med en mand, når man går på gaden i Indien. I Madras modtog vi

mine forældre og ti andre danskere, der skulle besøge den danskstøttede efterskole i Kappalur og være turister i Sydindien i 17 dage. Det var en helt anden oplevelse at færdes på markedet med sin far - og mors løftede øjenbryn kunne kvæle ethvert fløjt fra en dristig ung mand! På en togtur i selskab med to gråhårede danskere, oplevede vi for alvor, at vejen til en piges hjerte går gennem hendes far - eller »bedstefar«!

I Nordindien så vi imponerende paladser og templer, som fortalte hver deres eventyr om en mægtig konge, med mange hundrede mænd i sit hof, mindst 3-4 koner og et par hundrede konkubiner. En tidlig morgen før solen stod op, tog vi plads ved Taj Mahal. Mens solen kæmpede sig gennem morgentågen, forestillede vi os den hengivenhed kongen, som byggede dette gravmæle til sin dronning, må have følt. Så gennemført smukt, og med tanke for enhver detalje.

Det var trist at sige farvel til Indiens sydende inferno. For selv om det havde været ret overvældende i starten, var vi jo alligevel kommet til at holde at dette enorme land med alle dets mangfoldigheder. Men nye og helt anderledes oplevelser ventede.

Vi tog på trek på verdens tag, i Himalaya, Nepal. På smalle stier og over mistænksomme hængebroer snoede vi os rundt om bjergvæggene fra den ene landsby til den næste. For det meste var vi helt alene, men ind i mellem blev vi overhalet af små bærere i plastiksandaler, der havde to gange deres egen vægt på ryggen. Somme tider, efter at have gået opad i flere timer, begyndte vi at overveje, om vi gjorde det for vores egen fornøjelses skyld. Men en kort pause, hvor vi fik tid til at løfte blikket fra den smalle, stenede sti, slettede

enhver tvivl! Snedækkede tinder, afløst af jungleklædte bjergsider, der var elegant dekoreret med rododendrontræer. På størrelse med de danske æbletræer, blomstrede de i alle nuancer af rød, så langt øjet rakte! Målet for vores ekspedition var at mærke suset fra de store tinder. Vi nåede op til 3.300 m.o.h., hvilket var rigeligt til en personlig rekord! Vi mærkede suset fra de højeste bjerge, fik sne på skoene, og havde nogle pragtfulde dage i en verden, hvor man er helt overgivet til naturens luner og sin egen formåen. Selv om vi en gang i mellem var trætte af stejle bjerge og kilometervis af æselkaravaner, gik der ingen bus. Vil man tilbage til civilisationen, må man gå!

Vores sidste uge i Nepal brugte vi i Kathmandudalen. Dér nød vi de smukke gamle huse, studerede budistiske stupaer og tibetanske munke. Det var en fornøjelse at gå en tur udenfor de mest turistede områder og iagttage konerne, der sladrede over deres små boder. De gamle mænd diskuterede i templets skygge, mens ungerne legede ta'-fat omkring alteret. Thamel, som er turisternes kvarter i Kathmandu, bugnede af butikker og gadesælgerer der ville sælge alt! Bøger, tøj, smykker, hash - ja, der var lidt for enhver smag.

Mens vi rejste rundt i verden med rygsækken og guidebogen som eneste faste holdepunkt, faldt vi i snak med mange andre - især unge - der er afsted på samme måde. Alle har deres helt egen måde at rejse på og opleve på, og deler gladeligt ud af deres erfaringer. Vi spurgte os ivrigt frem og hørte mange skrækhistorier om Vietnam og deres korrupte politi. Historier om hotelværter og politibetjente, der kun var ude på at stjæle pas og lokke så mange dollars som muligt ud af turister-

ne, fik vores iver til at køle lidt ned et øjeblik. Vi sikrede os med kopier af vores pas og pengene godt fordelt i alle lommer og gjorde os klar til at kæmpe os ned gennem det kommunistiske Vietnam.

Det første møde var en grå, regnfuld oplevelse. Hanoi's snuskevåde gader bugnede med grå cyklister, som kantede sig rundt mellem kommunistiske propaganda-plakater, mens en monoton kvindestemme strømmede ud af højtalerne på ethvert gadehjørne. Men folk var lige så venlige, som fordømmene var grusomme. Overalt blev vi mødt med store, varme smil under deres karakteristiske rishatte og, især Helen førte mange lange samtaler med vietnamesere på både engelsk, fransk og dansk-vietnamesisk.

På rejsen ned gennem »Den opadstigende drages Land« nød vi den frodige natur, folket og historien. Små familier, der knoklede i rismarkerne, mens den yngste slængede sig mageligt på ryggen af den okse, han var sat til at vogte. Gamle pagoder og kejserbyer afslørede en farverig og veludviklet fortid, som er druknet helt i eftertidens skræmmebillede af Vietnam. Sydpå dukkede de mange spor efter Vietnamkrigen op - både de militære efterladenskaber og menneskelige krøblinge. Vi besøgte Cu Chi tunnelerne, lidt udenfor Ho Chi Minh City, hvorfra Viet Cong'erne førte guerillakrig. 250 km gangsystem i tre etager, hvorfra de dukkede op af huller på 20x30 cm, angreb de allieredes soldater og forsvandt igen lige så hurtigt, som de var kommet. Frygteligt for fjenden, men et imponerende gennemført system. Vores guide ledte os gennem et område med »legetøjslandminer«, dyrefælder til at fange soldater i og han viste os de små luger Viet Cong'erne havde angrebet fra. Området og historien kunne bringe kulde-

gysninger frem - selv i 35°C - men vores uhyggeligt grinende guide satte prikken over i'et. Efter en time i selskab med ham, er det lettere at forstå, hvorfor soldaterne var nødt til at bedøve sig i stoffer, for at kunne holde ud at være der.

Dagen efter fulgte vi turen op med et besøg på museet for krigsforbrydelser. Nærbilleder af lemlæstede børn misdannede fostre, som følge af Agent Orange og til sidst en gemen forfølgelse af dem, der havde kæmpet på de allieredes side og deres familier. En snæversynet beskrivelse af de allieredes forbrydelser efterlod kommunisterne helt med rene hænder og satte vores sympati for det kommunistiske styre på en hård prøve.

Rejsen gennem Vietnam har aflivet en del af mine fordomme om det kommunistiske styre, men ikke dem alle.

I modsætning til de øvrige lande, vi besøgte har Indonesien næsten lige så mange forskellige kulturer, som der er øer. Selvom vi holdt os til de tre mest besøgte øer - Sumatra, Bali og Java - var det som at komme til et helt nyt land, når vi rejste fra en ø til den næste.

Vi lagde blidt ud med et par dage på en lille paradiso nord for Sumatra, Pulau Weh. De chokoladebrune unger legede i vandkanten, fisk i alle regnbuens farver svømmede om benene på dem og i skyggen af palmebladene spillede de unge mænd guitar, mens turisterne vaskede hinanden på ryggen ved brønden, som var placeret midt i byen. »Money means nothing, happiness means everything«. En indstillig til livet, der var let at lade sig forføre af et par dage.

Turen ned gennem Sumatra vækkede minder fra Indien. Støvet, kulturen og den megen opmærksomhed. Men på Sumatra er der nok af oaser, hvor turisterne flokkes

og de lokale snakker mere dansk end vi nogensinde lærte at snakke indonesisk. Vi besøgte et rehabiliteringscenter for urang-utan'er, som også gav os mulighed for at opleve den tropiske jungle, som vi kender den fra film. På øen Samosir, der ligger midt i verdens dybeste kratersø, Lake Toba, oplevede vi lidt af deres gamle kulturtraditioner.

Bali må være enhver turists paradiso! Kuta Beach bliver kaldt australiernes Mallorca, op bærer tydeligt præg af vestlig charterturisme - noget vi ikke havde oplevet i så stor grad tidligere på vores tur! Vi flygtede hurtigt derfra og søgte ind midt i landet, hvor øens kulturelle centrum, Ubud ligger. En pragtfuld landsby, hvor man næsten føler sig som en særlig gæst, når man går ned gennem de små gader, eller oplever deres helt specielle danseopvisninger, i de flotte gamle templer og teatre. Byen er berømt for, at når man først når dertil på sin rejse, kommer man ikke altid videre.

Sidste punkt på listen var Java. En tidlig morgen krøb vi ud af vores tynde lagenposer og iførte os alt hvad vi havde af varmt tøj, for i nattens mulm og mørke at kravle op og se solen stå op over en af Indonesiens mest berømte vulkaner, Mt. Bromo. Det var hårdt arbejde, men flot at se hvordan lavaen skiftede farve efterhånden som solen kom frem. I modsætning til de øvrige øer vi var på, så vi her enorme templer og monumenter, som vi også oplevede dem i Indien og Nepal.

Vores livs eventyr sluttede alt for hurtigt - og alligevel ikke. Det har været den største oplevelse i vores liv, tør jeg godt sige for os begge to. Men alligevel var det pragtfuldt at komme hjem til mor og far, til varmt brusebad og dansk madkultur igen.

